ที่พึ่งของใจ

โดย

พระราชญาณ วิสุทธิโสภณ
(ท่านอาจารย์ พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)
วัดป่าบ้านตาด อุดรธานี

ที่พึ่งของใจ

โดย

พระราชญาณวิสุทธิโสภณ

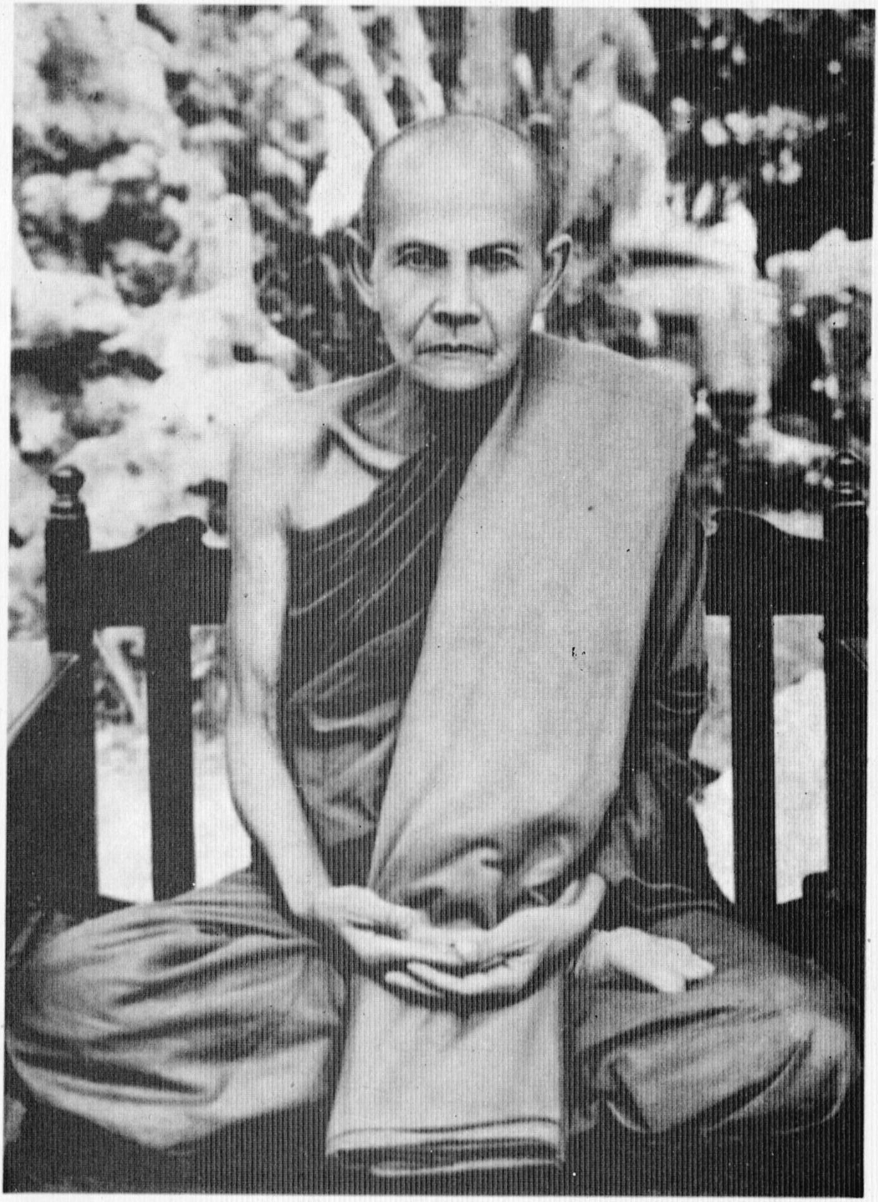
(ท่านอาจารย์ พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)

วัดป่าบ้านตาด, อุดรธานี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๘
จำนวน ๘,๓๐๐ เล่ม

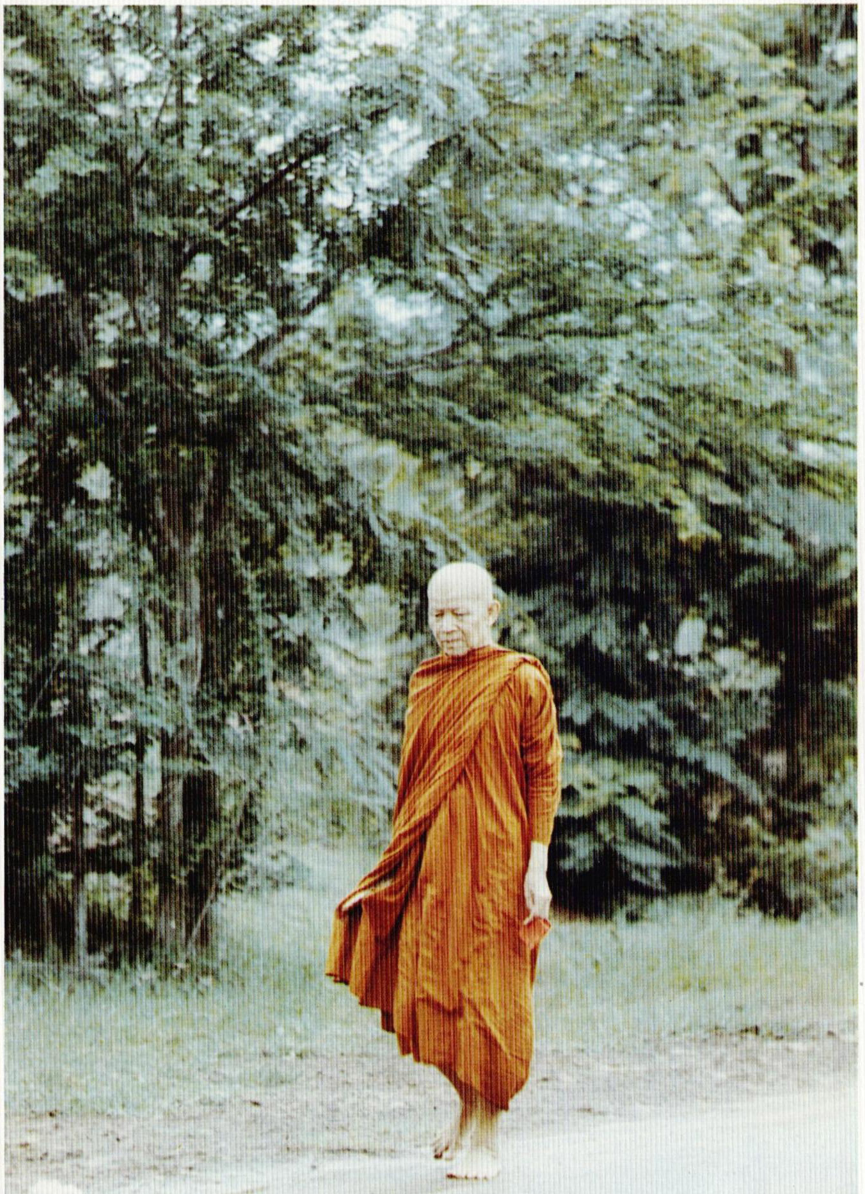
พิมพ์ครั้งที่ ๒ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๘
จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์
๙๔๗ ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐
โทร. ๔๑๑-๑๕๒๓, Fax : ๔๑๒-๖๕๕๒
นายธีระ เจียรดิษฐอาภรณ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต

พ.ศ. ๒๔๑๓-๒๔๙๒

ท่านอาจารย์ พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

สารบัญ

หน้า

อย่าลืม ไปที่ไหนอย่าลืมที่พึ่งของใจคือธรรม เป็นของสำคัญมากนะ ให้เป็นคู่เคียงกันกับวัตถุสิ่งของที่เราอาศัยอยู่ อันนั้นเป็นเครื่องอาศัยของกายเท่านั้น ส่วนใจต้องมีธรรมเป็นเครื่องอาศัย ไม่มีธรรมใจว้าเหว่ ใจตกทุกข์ได้ยากลำบากเรียกว่า ทุคตะเข็ญใจ

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม
เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๓๘
ที่พึ่งของใจ

ขอพูดฝากพี่น้องทั้งหลายให้ระลึกถึงธรรมเสมอนะ ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เรียกว่าระลึกถึงธรรมเสมอ อย่าลืมเนื้อลืมตัว การลืมเนื้อลืมตัวนั้นเป็นการปล่อยตัว ไม่เป็นของดีเลย ความไม่ลืมเนื้อลืมตัว ความมีสติสตังระมัดระวังตัวเองนั่นแหละเป็นความดี ระลึกถึงพระพุทธเจ้าให้ระลึกถึงพุทโธจะกระเทือนถึงพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์นั่นแหละ เพราะพุทโธคำเดียวนี้กระเทือนถึงพระพุทธเจ้าหมดทุก ๆ พระองค์เลย

อย่าลืม ไปที่ไหนอย่าลืมที่พึ่งของใจคือธรรม เป็นของ สำคัญมากนะ ให้เป็นคู่เคียงกันกับวัตถุสิ่งของที่เราอาศัยอยู่ อันนั้นเป็นเครื่องอาศัยของกายเท่านั้น ส่วนใจต้องมีธรรมเป็นเครื่องอาศัย ไม่มีธรรมใจว้าเหว่ ใจตกทุกข์ได้ยากลำบาก เรียกว่า ทุคตะเข็ญใจ คำว่าทุคตะเข็ญใจคือคนทุกข์คนยากคนลำบาก พวกเรานี้พวกทุคตะเข็ญใจ บกพร่องในความสุขทางด้านจิตใจมากทีเดียว แม้ความสุขอย่างอื่นจะปรนเปรอกันขนาดไหนก็ตาม แต่ความสุขของใจนี้ไม่มี แห้งผาก ๆ เข้ากันไม่ได้เลย จึงให้ยึดหลักธรรมเข้าเป็นเครื่องประดับใจ ให้มีธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจจะมีความผาสุกเย็นใจ เช่นเดียวกับวัตถุ

สิ่งของที่เรามีอยู่ในบ้านในเรือน ต้องการอะไรก็ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ใจนี้ต้องการธรรม ไม่เห็นธรรมนี้ใช้ไม่ได้เลยนะ

ต้องบำเพ็ญธรรม เวลาจะหลับจะนอนให้ต่างคนต่างไหว้พระสวดมนต์ ระลึกถึงพุทโธ ธัมโม สังโฆ จะอาศัยครูบา-อาจารย์ก็ห่างไป อาศัยพุทโธ ธัมโม สังโฆ อยู่ภายในใจของเราใกล้ชิดติดพันกันตลอดเวลา ถ้าเราไม่เกียจคร้านเสียอย่างเดียว วันนี้พูดเพียงเท่านี้แหละ เหนื่อยมากมาตั้งแต่เช้านี้แล้ว ต่อไปนี้จะให้พร พี่น้องทั้งหลายขอจงพากันอยู่เย็นใจ มีความผาสุกกายสบายใจ เรื่องโชคลาภร่ำรวยเราไม่อยากพูดละ เดี๋ยวมันจะไปฟาดเอาเมีย ๕ คน ๖ คนเข้าไปนั่น มันชอบกันอย่างนั้นนะ มนุษย์เราเดี๋ยวนี้มันแหวกแนว

ทีนี้ให้พร

ห่วงลูกห่วงหลานชาวพุทธเรามากขึ้นทุกวัน ๆ เพราะหลวงตาแก่แล้ว การทำประโยชน์ให้โลกรู้สึกว่าลดน้อยเต็มทีเวลานี้แทบจะว่าไม่ได้ทำ การแนะนำสั่งสอนในที่ต่าง ๆ ซึ่งเคยเทศน์มาแล้วทั่วประเทศไทยหดย่นเข้ามาหมดเวลานี้ ในงานต่าง ๆ ที่เขานิมนต์ไปซึ่งเห็นว่าเป็นกิจจำเป็น งานจำเป็นจริง ๆ แต่ก่อนไปให้ แต่เวลานี้ไปไม่ได้เลย ความไปไม่ได้นี้มากเท่าไรก็เรียกว่าขาดประโยชน์ทางโลกที่จะควรได้รับมากเพียงนั้น เลยเกิดความวิตกกังวลกับพี่น้องลูกหลาน กลัวจะไม่มีศีลมีธรรมติดเนื้อติดตัวติดใจ จะมีแต่ฟืนแต่ไฟเผาไหม้อยู่ภายในจิตใจทั่วโลกดินแดนนี้ดูไม่ได้เลย นี่เป็นสิ่งที่วิตกมาก

เทศน์อบรมฆราวาส ณ สวนแสงธรรม
เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗
จงกลัวบาป

ห่วงลูกห่วงหลานชาวพุทธเรามากขึ้นทุกวัน ๆ เพราะหลวงตาแก่แล้ว การทำประโยชน์ให้โลกรู้สึกว่าลดน้อยเต็มที เวลานี้ แทบจะว่าไม่ได้ทำ การแนะนำสั่งสอนในที่ต่าง ๆ ซึ่งเคยเทศน์มาแล้วทั่วประเทศไทยหดย่นเข้ามาหมดเวลานี้ ในงานต่าง ๆ ที่เขานิมนต์ไปซึ่งเห็นว่าเป็นกิจจำเป็น งานจำเป็นจริง ๆ แต่ก่อนไปให้ แต่เวลานี้ไปไม่ได้เลย ความไปไม่ได้นี้มากเท่าไรก็เรียกว่าขาดประโยชน์ทางโลกที่จะควรได้รับมากเพียงนั้น เลยเกิดความวิตกกังวลกับพี่น้องลูกหลาน กลัวจะไม่มีศีลมีธรรมติดเนื้อติดตัวติดใจ จะมีแต่ฟืนแต่ไฟเผาไหม้อยู่ภายในจิตใจทั่วโลกดินแดนนี้ดูไม่ได้เลย นี่เป็นสิ่งที่วิตกมาก

สิ่งภายนอกเราเคยรู้เคยเห็นเคยเป็นมาด้วยกัน เกิดมากับปัจจัยสี่ เครื่องนุ่งห่มใช้สอย อาหารการบริโภค ที่อยู่ที่อาศัย ยาแก้โรคแก้ภัยก็มีสมบูรณ์บริบูรณ์ เวลานี้เมืองไทยเรายิ่งมีมาก หมอก็มีมากขึ้นทุกวัน ๆ ยามีมากขึ้นทุกวันพอทันกันกับเหตุการณ์ คือโรคภัยไข้เจ็บของมนุษย์และสัตว์พอประมาณ สิ่งเหล่านี้ไม่ค่อยขาดตกบกพร่อง สิ่งที่ขาดตกบกพร่องคือจิตใจที่เหินห่างจากธรรมนี้สำคัญมาก จึงวิตกวิจารณ์ส่วนนี้

เพราะใจเท่านั้นที่จะพาเราไปเราอยู่ เราเป็นเราตายไปไหนภพน้อยภพใหญ่ จะไม่มีสิ่งอื่นสิ่งใด ร่างกายของเรานี้เวลาแตกแล้วสลายทำลายลงไปเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟของเขาตามเดิม ส่วนใจนั้นเป็นใจ ไม่มีป่าช้า พอออกจากร่างนี้แล้วก็ไปสู่ร่างนั่น ออกจากร่างนั่นก็ไปสู่ร่างนี่อยู่อย่างนั้นตลอดมาตั้งกัปตั้งกัลป์แล้วเวลานี้

เราคนคนหนึ่งเราอย่าได้คิดว่าเกิดมาในชาตินี้หรือเกิดชาติเดียว ตายแล้วก็สูญหายไปเลยอย่างนี้ เป็นความคิดผิดอย่างร้ายแรงมากและเป็นภัยแก่ตัวเองอีกด้วย จึงขอให้ระมัดระวัง ให้เชื่อเถิด พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอก ท่านทรงแสดงไว้อย่างไรแล้วเป็นไปอย่างนั้น เรื่องตายแล้วเกิดนี้ ๆ มีประจำสัตว์สังขารมาตลอดเวลา ส่วนตายแล้วสูญนั้นไม่มี แต่กิเลสมันไปเหมาเอาว่าตายแล้วสูญ ว่าบาปไม่มี บุญไม่มี นรกไม่มี สวรรค์ไม่มี นี่เป็นสิ่งที่หลอกลวงของกิเลสโดยตรง ให้พึงทราบว่านี้คือข้าศึกของใจมนุษย์เรา

คนเราจะทำความเสียหายก็เพราะเชื่อกิเลส ถ้าเชื่อธรรมแล้วไม่ทำความเสียหายอย่างง่ายดาย มีสติยับยั้งตัวเองเช่น ท่านว่าบาปมี เราก็ต้องระวังบาป นี่ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ถ้าเชื่อพระพุทธเจ้าแล้วก็ไม่ทำบาป บุญมีจริงก็อุตส่าห์ขวนขวายทำบุญให้ทานมากน้อยตามกำลังศรัทธาหรือความสามารถของเรา นี่คือผู้เชื่อพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาองค์เอก เคยรื้อขนสัตว์ให้หลุดพ้นจากทุกข์ไปมากต่อมากแล้ว

ส่วนกิเลสนั้นไม่เคยรื้อขนใครให้พ้นจากทุกข์ นอกจากลากลงให้จมลงในกองทุกข์โดยถ่ายเดียวเท่านั้น แต่สัตวโลกทั้งหลายก็ไม่เข็ดหลาบไม่ขยาดไม่กลัวกิเลส เพราะมันมีคาถาอาคมสำคัญมาก กล่อมสัตวโลกให้เคลิ้มหลับไปทั้งเป็นนั่นแหละ ท่านเรียกว่าปทปรมะ ก็คือหลับทั้งเป็น ตายทั้งมีชีวิตอยู่นี่แลกิเลส กล่อมสัตวโลก

และที่ว่าตายแล้วสูญนั้นไม่มี ให้พี่น้องทั้งหลายทราบเอาไว้ ในหลักธรรมของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ไม่เคยแสดงไว้เลยว่าสัตวโลกตายแล้วสูญ มีแต่ตายแล้วเกิด เกิดนั้นเกิดได้ในที่ต่าง ๆ ท่านว่า **กมฺมํ สตเต วิภชติ ยทิทํ หีนปฺปณีตํ** สัตว์ทั้งหลายย่อมเป็นไปตามกรรม มีประณีตเลวทรามต่างกันเพราะอำนาจแห่งกรรมตกแต่ง คำว่ากรรมนั้นคือการกระทำของเราเอง เมื่อทำลงไปแล้ว ผลปรากฏขึ้นมาสะท้อนย้อนกลับมาสู่ตัวของเรา ให้เป็นผลดีผลชั่วตามเหตุที่เราทำเอาไว้

เพราะฉะนั้นสัตวโลกจึงเกิดไม่เหมือนกัน แม้ที่สุดลูกเต้าที่เกิดมาจากพ่อแม่ซึ่งเป็นแบบพิมพ์อันเดียวกัน รูปร่างกลางตัวก็ไม่เหมือนกัน นิสัยใจคอก็ไม่เหมือนกัน เป็นนิสัยคนละอย่าง ๆ ไม่เหมือนกัน นี่เพราะอำนาจแห่งกรรมของสัตว์ที่ตกแต่งมาแล้วเป็นแกนอยู่ภายในจิตใจ ถึงจะไปเกิดในสถานที่อันเดียวกันคือพ่อแม่คนเดียวกันก็ตาม จริตนิสัยของเด็กนั้นจะไม่เหมือนกัน นี่เพราะอำนาจแห่งกรรมตกแต่งให้แปลกต่างจากกันอย่างนี้

แต่คำว่าตายแล้วสูญนั้นไม่มี มีแต่ตายแล้วเกิด ถ้าผู้สร้างคุณงามความดีแล้วก็เกิดในสถานที่ดีคติที่เหมาะสม ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ที่ดีเป็นสัมมาทิฏฐิ ไม่หลงศาสนา ไม่ลืมศาสนา ไม่ลืมอรรถลืมธรรม เป็นคนดีคือสร้างความดีเอาไว้ เวลาตายจากมนุษย์นี้ไปสวรรค์ก็ได้ บุญพาไปได้หมดคำว่า "บุญ" ไปสวรรค์ชั้นใดก็ได้ตามอำนาจแห่งบุญกรรมของเราที่สร้างไว้มากน้อย จนกระทั่งถึงพรหมโลกแล้วเตลิดถึงนิพพานพ้นจากทุกข์ไป เพราะอำนาจแห่งกรรมดีของเรานั่นแล ส่วนกรรมชั่วก็ส่งไปได้ในสถานที่ชั่วเหมือนกัน มีอำนาจส่งเช่นเดียวกันกับบุญมีอำนาจส่งคนให้ไปถึงที่สุดวิมุตติหลุดพ้น กรรมชั่วก็เอาให้จมลงดิ่งลงจนกระทั่งถึงกี่กัปกี่กัลป์ ก็ไม่พ้นจากความเป็นสัตว์นรกอยู่ในแดนนรก ให้ไฟนรกเผาอยู่ด้วยอำนาจแห่งกรรมของตนอยู่นั่นแล ไม่มีเวลาที่จะฟื้นขึ้นมาได้ง่าย ๆ นี่คือกรรมชั่วส่งสัตวโลกผู้ทำความชั่ว

เพราะฉะนั้นเราจงเป็นผู้กลัวบาป ให้ระมัดระวัง นี้เคยยกตัวอย่างให้พี่น้องทั้งหลายทราบ เราอยากจะให้พวกเราทั้งหลายนี้มีญาณหยั่งทราบ เหมือนพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านผู้เชี่ยวชาญ แล้วเปิดโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจนขึ้นมาในประมาณสัก ๑๐ นาที คือ ๕ นาทีหนึ่ง เปิดโลกธาตุให้เรามีหูทิพย์ตาทิพย์ เหมือนพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ท่านมองเห็นสัตวโลกอย่างนั้นเหมือนกัน ใน ๕ นาทีนั้นให้ดูตั้งแต่พื้นมนุษย์นี้ลงไปจนกระทั่งถึงแดนนรกเป็นมหันตทุกข์ เรียกว่านรก ที่

ต่ำสุด ได้รับความทุกข์ความทรมานมากที่สุดอายุยืนนานที่สุด ขึ้นมาโดยลำดับลำดา

นรกมีหลายหลุมหลายขุม ท่านบอกไว้ว่ามีถึง ๒๕ หลุม นรกนะ หลุมหนึ่งเป็นมหันตทุกข์ประเภทที่ฆ่าบิดาฆ่ามารดา ทำสังฆเภทยังสงฆ์ให้แตกจากกัน ประเภทที่ทำลายพระพุทธเจ้าหรือประเภทที่ฆ่าพระอรหันต์ ๕ ประเภทนี้เป็นกรรมที่หนักมากที่สุด ลงในนรกหลุมที่หนึ่ง แน่ะ ท่านบอกไว้หมดอย่างชัดเจน กรรมอันนี้เป็นกรรมที่หนักมากที่สุด ในโลกนี้ไม่มีกรรมใดหนักเสมอเหมือนกรรม ๕ ประการ คือฆ่าบิดาหนึ่ง ฆ่ามารดาหนึ่ง ทำลายพระพุทธเจ้าแม้ไม่ตายก็ตามหนึ่ง ฆ่าพระอรหันต์หนึ่ง สังฆเภทยุยงให้สงฆ์แตกจากกัน สงฆ์ท่านมีความสามัคคีกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ ไปยุแหย่ก่อกวนให้ท่านแตกจากกันหนึ่ง

กรรม ๕ ประเภทนี้เป็นกรรมที่หนักมาก ถ้ายังมีสติสตังอยู่บ้างให้รีบหยุดทันที เหยียบเบรกจนตัวโก่ง จนกระทั่งรถมันจะหกคะเมนไปก็ให้หกคะเมนเถอะ ยังสู้เราตกนรกไม่ได้ ตกนรกนี้ตกหนักมากที่สุด ยิ่งกว่ารถคว่ำรถหกคะเมนเสียอีก เพราะการเหยียบเบรกนั้น ถ้ายังมีสติอยู่อย่าได้ทำเป็นอันขาด นี่เป็นนรกประเภทที่หนึ่ง ประเภทที่สองก็ฆ่าสัตว์ที่มีบุญมีคุณ เช่น ฆ่าวัวฆ่าควาย หรือฆ่าคนก็ตาม ผู้มีบุญมีคุณแก่ตนเป็นรองลำดับลงมา เป็นนรกหลุมที่ ๒ ที่ ๓ มาจนกระทั่งถึง ๒๕ หลุม

นี่เป็นสถานที่เกิดของสัตว์ผู้ตายแล้วไม่สูญทั้งนั้น ไม่มีคำว่าสูญ ถ้าตายแล้วสูญไม่จำเป็นต้องมีนรก ไม่จำเป็นต้องมีสวรรค์พรหมโลกนิพพานไว้สำหรับรับรองจิตวิญญาณของสัตว์ผู้สร้างความดีความชั่วนี้เลย แต่นี่สัตว์ผู้สร้างความดีความชั่วมีอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองเต็มโลกธาตุ เมื่อตายลงไปแล้วมันไม่สูญได้เสวยกรรมตามที่กล่าวมาแล้วนี่ ที่ว่าสถานที่ที่จะบรรจุสิ่งที่สูญไม่เคยมีเพราะไม่มีอะไรสูญ ในโลกนี้ไม่สูญ มันพลิกแพลงเปลี่ยนแปลงหลายสันพันคม เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาคือธาตุดินนี้แปรไปเป็นอะไรก็ไปได้ แต่มันก็อยู่ในธาตุดินนี่แหละไม่เป็นที่อื่น น้ำกลายไปเป็นน้ำอะไรก็ได้ น้ำหุงต้มแกงน้ำโกโก้กาแฟก็ได้ แต่ก็เป็นน้ำธรรมชาติของมันอยู่นั่นแลไม่แปรเป็นอื่น

นี่เรื่องจิตของเราก็เหมือนกัน ถึงจะออกจากร่างนี้แล้วไปเกิดที่ใดก็คือจิตดวงนี้ ไม่มีคำว่าฉิบหาย ไปเข้าร่างใดก็คือจิตอันนี้อยู่นั่นแล จึงต้องได้ระวัง ให้เราได้เห็นนรกทั้ง ๒๕ หลุม แล้วออกจากนั้นมาแล้วก็เห็นเปรตเห็นผีสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่เสวยกรรมตามอำนาจแห่งวิบากกรรมของตนที่สร้างเอาไว้นั้นน่ะสัก ๕ นาที เปิดดูให้ชัดเจนตั้งแต่นรกหลุมแรกขึ้นมาสัตว์ตกนรกนั้นเสวยกรรมอย่างไร ประเภทที่หนึ่งเสวยกรรมยังไง นรกที่หนึ่ง ไฟนรกเผา ประเภทที่หนึ่งนั้นเผาแบบไหน มีความร้อนชนิดไหน มีความร้อนประมาณเท่าไร แล้วคำว่าหลุมนรกหลุมที่หนึ่งนั้นเป็นหลุมประเภทใด ให้เห็นอย่างชัดเจนในเวลา ๕ นาที แล้วก็ย้อนดูขึ้นมา ๆ นรกจนกระทั่งถึงมนุษย์

เราได้ ๕ นาที

แล้วก็ให้ดูตั้งแต่มนุษย์นี้ขึ้นไปสวรรค์ ๖ ชั้น พรหมโลก ๑๖ ชั้น ตลอดถึงนิพพานให้เห็นประจักษ์เช่นเดียวกับฝ่ายชั่ว ๕ นาทีแล้วก็ปิดกึ๊กเลย เหมือนกระทะครอบหัวนั่นแหละ พอปิดกึ๊กแล้วประหนึ่งว่าสะดุ้งตัวกลับฟื้นขึ้นมา เพราะตอนนั้นญาณหยั่งทราบเปิดโอกาสให้โลกธาตุได้เปิดเผยหมด ให้เราเห็นตามสิ่งที่มีที่เป็นทั้งหลายที่โลกว่าไม่มี ๆ นั่นน่ะ ให้ได้เห็นประจักษ์กับตาของเราแต่ละดวง ๆ อย่างละ ๕ นาที ๆ ทั้งฝ่ายดีฝ่ายชั่ว แล้วตัวของเราจะเป็นยังไง อย่างน้อยต้องสลบดีไม่ดีตาย เพราะไม่เคยเห็นประเภทอย่างนั้น ถ้าว่าสัตว์นรกก็สลบไปเลยแหละ เมื่อไปเห็นแล้ว มันไม่เหมือนกับที่เราคาดเอาไว้

คาดเอาไว้ส่วนมากว่านรกไม่มี หรือคาดเอาไว้นรกจะเหมือนเรือนจำเขาขังนักโทษในเรือนจำนี้เท่านั้น ไม่ได้เห็นว่าเป็นความทุกข์ความทรมานขนาดไหนพอจะถึงใจ ต่อเมื่อเราไปเจอด้วยตาของเราจริง ๆ แล้ว เป็นอย่างนั้นสัก ๕ นาที แล้วก็ดูตั้งแต่มนุษย์เราถึงพวกรุกขเทวดา อากาศเทวดาจนกระทั่งถึงเทวดา ๖ ชั้น ถึงพรหม ๑๖ ชั้น ตลอดถึงนิพพานให้ประจักษ์ใจอีก ๕ นาที

พอกลับมาแล้ว คน ๆ ที่เห็นนั้นแลจ้างให้ทำบาปทำกรรมอีกก็ไม่ทำ คอขาดก็ยอมตาย ถึงใคร ๆ เขาจะฆ่าว่าถ้าไม่ทำบาปเสียอย่างเดียวเท่านั้น เขาจะฆ่าก็ยอมตายไปเลย

ยังไงก็ไม่ยอมทำบาป เพราะได้เห็นแล้วโทษแห่งการทำบาปนั้นเป็นอย่างไร ๆ ได้เห็นแล้วในแดนนรกทุกขั้นทุกภูมิมาโดยลำดับลำดา แล้วตัวของเราเองจะไปเป็นตัวประกันในนรกเหล่านั้นเป็นไปไม่ได้ ถึงตายในชีวิตนี้ก็ชั่วระยะคอขาดเท่านั้น ๑ นาทีไม่นาน ความทุกข์ทรมานในเวลาคอขาด เพราะถูกเขาตัดคอคอขาดเพียง ๑ นาที ก็หมดปัญหาไป ส่วนไปจมอยู่ในนรกนั้นกี่กัปกี่กัลป์ไม่มีหมดปัญหา ไม่ให้ตายด้วยนะ จะตายก็ไม่ให้ตาย ให้ทรมานอยู่อย่างนั้น เหมือนจะตายแต่ไม่ตายอยู่ตลอดเวลากี่กัปกี่กัลป์ จนกว่าจะสิ้นโทษสิ้นกรรมนั้นเมื่อไรแล้ว ก็เลื่อนขึ้นมานรกอันดับสอง อันดับสาม เลื่อนขึ้นมาเรื่อย ๆ ไม่ใช่จะผุดโผล่ขึ้นมาทีเดียวเลยนะ ไม่เหมือนคนติดคุกติดตะราง ติดกี่ปีกี่เดือนก็ตามเมื่อหมดโทษแล้วเขาตัดออกจากเรือนจำทันที ถึงบ้านเลย ไม่ต้องไปติดอยู่ที่ไหนอีก แต่ส่วนสัตว์ทั้งหลายที่ตกนรกนี้ ตกในขั้นนี้แล้วภูมินี้แล้ว ก็เลื่อนขึ้นมา ๆ ตามอำนาจแห่งกรรมของตนจนกระทั่งถึงมาเป็นเปรตเป็นผีอีกเป็นลำดับลำดา จนกว่าจะมาเป็นมนุษย์นี้นานแสนนานขนาดไหน

นี่แหละเราได้เห็นประจักษ์นัยน์ตาของเราในเวลา ๕ นาทีที่ท่านเปิดโลกธาตุให้เห็นแล้ว กลับไปดูทางสิ่งที่เลิศเลอทั้งหลายตั้งแต่สวรรค์พรหมโลกขึ้นถึงนิพพานแล้วประจักษ์ใจทั้งสองอย่างถึงใจทั้งสองอย่าง การทำดีก็ถึงใจเพราะได้เห็นแล้ว ความดียังสัตว์ให้ได้รับความสุขความเจริญขนาดไหนเห็น

ประจักษ์กับใจ แล้วความชั่วทำสัตว์ให้ได้รับความทุกข์ความทรมานขนาดไหน ประจักษ์ใจทั้งสองอย่างนี้ เข้าถึงใจแล้วตายก็ยอมเลย การทำความชั่วนี้ทำไม่ลง ถึงจะคอขาดก็ยอมขาด แต่การทำความดีไม่ถอย ถึงจะตายก็ไม่ยอมเหมือนกัน นี่แหละอำนาจแห่งธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงรู้ทรงเห็นแล้วนำมาสอนโลกดังที่ว่าเปิด ๑๐ นาทีนี่แล

นี่พระพุทธเจ้าเปิดตลอดเวลาตั้งแต่วันตรัสรู้แล้ว เห็นแดนนรก เห็นตลอดเวลามาจนกระทั่งวันนิพพาน แล้วแดนนรกก็มีอยู่อย่างนั้น นิพพานก็เหมือนกัน ตั้งแต่มนุษย์นี้ขึ้นถึงนิพพานพระองค์ก็ทรงไว้หมดทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว นำมาสอนโลกด้วยความรู้แจ้งเห็นจริง ท่านเรียกว่าโลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงในโลกทั้งหลาย นำมาสอนด้วยความสัตย์ความจริง เราทั้งหลายได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจึงควรจะถึงใจ อย่าถึงใจแต่เรื่องของกิเลส

เรื่องของกิเลสไม่ว่าประเภทใดถึงใจทั้งนั้นมนุษย์เรา ถ้าว่าเรื่องอรรถเรื่องธรรมแล้วไม่ค่อยถึงใจ เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง ไปแต่พอเป็นกิริยาไปวัดไปวา ทำคุณงามความดีก็สักแต่ว่ากิริยาก็มี มันไม่ถึงใจ ถ้าเรื่องของกิเลสแล้วถึงใจทุกอย่าง ทำด้วยความเต็มอกเต็มใจ ทำด้วยความพอใจ เพราะฉะนั้นเวลาทุกข์มันจึงทุกข์เต็มที่เต็มฐาน เต็มบ้านเต็มเมืองเต็มขอบเขตจักรวาล มีแต่กองทุกข์เต็มบ้านเต็มเมือง เพราะสัตว์ทั้งหลายทำบาปด้วยความจงใจตามกิเลสตัณหาด้วยความจงใจด้วยความพอใจ การ

ทำบุญมีเจตนาน้อย เมื่อยังไม่ถึงขั้นที่มีเจตนาอย่างรุนแรงเป็นอย่างนั้น

การสร้างความดีนี้มีอยู่สองขั้น สามขั้นด้วยกัน ขั้นเริ่มแรกขั้นล้มลุกคลุกคลานนี้ต้องอาศัยคนอื่น มีครูบาอาจารย์เป็นผู้ฉุดผู้ลากไปเสียก่อน มันไม่อยากไป กิเลสดึงเอาไว้ กิเลสเป็นเครื่องดึงดูดเป็นแม่เหล็กอันสำคัญดึงดูดเอาไว้ ถ้าเราจะสร้างคุณงามความดีนี้ กิเลสไม่อยากให้สร้างแล้วก็กีดขวางเอาไว้ จะทำบุญให้ทานรักษาศีลภาวนารักษากายวาจาของตน กิเลสปิดทางหมดไม่ให้รักษา มันปิดกั้นไว้ เปิดทางความชั่วช้าลามกไว้หมดเลยให้เราทำตามอำนาจของกิเลสนั่นแหละ ถ้าทำตามเรื่องของกิเลสแล้วเปิดโล่ง ๆ ไม่มีวันมีคืน ถ้าเป็นประตูก็เปิดโล่งไว้เลยทีเดียว ถ้าเป็นเรื่องอรรถเรื่องธรรมแล้วมันจะสกัดลัดกั้น นี่เป็นขั้นเริ่มแรกของการบำเพ็ญธรรม ของการบำเพ็ญคุณงามความดี

ให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ว่าในเบื้องต้นที่เราสร้างคุณ-งามความดีต้องตะเกียกตะกายต้องฝ่าต้องฝืนต้องบุกกันกับกิเลสตัวสำคัญ ๆ กิเลสความโลภ ก็โลภไม่พอ โลภจนวันตาย ก็เอาธรรมเข้าไปให้มีเมืองพอบ้าง นี่ความโกรธ โกรธเขาทำไม โกรธเขา เขาก็โกรธเรา มันก็พอ ๆ กัน ก่อนที่จะไปโกรธเขามันโกรธเราแล้วทำลายเราแล้ว

แล้วราคะตัณหาก็เหมือนกัน ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมไม่มี

เมืองพอ มีเมียคนหนึ่งแล้วไม่พอ ๒ เมีย ๓ เมีย ๑๐ ผัว ๒๐ ผัวเข้าไป กินไม่อิ่มกินไม่พอ พวกนี้ตายทิ้งเปล่า ๆ ด้วยความหิวโหย พระพุทธเจ้าก็เอาธรรมะมาสกัดลัดกั้นเอาไว้เป็นศีลข้อที่ ๓ ว่ากาเมสุ มิจฉาจาร ให้กินแต่ความพอดี นี้วันหนึ่ง ๆ เรารับประทานหมดประมาณเท่าไร ให้รับประทานเพียงเท่านั้นไม่ให้มากกว่านั้น เช่น วันหนึ่งเราซื้ออาหารมารับประทานหมดไป ๑๐๐ บาท วันนี้ก็ ๑๐๐ บาท วันที่สองไม่ต้องให้เป็น ๒๐๐ ขึ้นมา ให้มัน ๑๐๐ บาท ให้มีอยู่ขนาดนั้น เพราะท้องไม่ได้ท้องใหญ่ท้องโตขนาดไหน ท้องเท่าเก่า กินก็กินเท่าเก่า ให้ความพอดีเท่าเก่า มีเมียคนเดียวมีผัวคนเดียว เท่าเก่า ๆ ไม่ต้องเอาที่ไหนมาเพิ่ม นี่เรียกว่าธรรม ท่านบีบบังคับเข้าไว้ให้อยู่ในกฎแห่งความพอดี แล้วจะมีความสุขความเจริญ ถ้าปล่อยให้เป็นไปตามความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมแล้วจะไม่มีเมืองพอแล้วตายทิ้งเปล่า ๆ มนุษย์เรา

เรื่องของการสร้างความดีนี้มันยาก ต้องฝ่าฝืนเหล่าที่กล่าวมานี้ทั้งนั้น บึกบึนเพราะกิเลสมันดึงเราอยู่ตลอดเวลาไม่มีคำว่าอ่อนข้อ กิเลสนี่ไม่มีคำว่าอ่อนข้อ แต่ธรรมอ่อนได้ในเมื่อยังไม่เข้มแข็ง ไม่มีกำลังพอต้องอ่อนได้ ให้กิเลสเหยียบย่ำทำลายได้โดยไม่ต้องสงสัย นี่ผู้ฝึกหัดบำเพ็ญธรรมเบื้องต้นเป็นอย่างนี้ เมื่อฝึกไปนานเข้า ๆ ก็เกิดความเคยชินต่อการทำบุญให้ทาน รักษาศีลภาวนา เข้าวัดเข้าวา สร้างกุศลผลบุญต่าง ๆ ในสาธารณประโยชน์ สร้างได้หมด ๆ ต่อไปหนักเข้าไป ๆ ไม่

สร้างอยู่ไม่ได้ นั่น หนักเข้าไป

ทีนี้ย่นเข้ามาถึงผู้ภาวนา ผู้ภาวนาเบื้องต้นก็ล้มลุกคลุกคลานมีแต่กิเลสลากไปให้ถลอกปอกเปิกไปหมด เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา จิตก็อยู่ ๕ ทวีปโน่น มันไปเที่ยวเสีย ๕ ทวีป เจ้าของเดินเถ่ออยู่เฉย ๆ ไม่มีสติสตังอะไรเลย นี่ในเบื้องต้นเป็นอย่างนั้น ครั้นต่อมาฝึกหัดเข้าไปไม่หยุดไม่ถอย จิตมีความเที่ยงตรงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะได้รับการบำรุงรักษาเยียวยาอยู่ตลอดเวลา จิตก็มีความเข้มแข็งขึ้น ๆ จนกระทั่งจิตมีความแกล้วกล้าสามารถ ทีนี้กิเลสเข้ามาแหยมไม่ได้เลย กิเลสตัวไหนมา ฟันขาดทะลุ ๆ ขาดสะบั้นไปหมด ๆ จนกระทั่ง ทะลุถึงพระนิพพานได้เพราะอำนาจแห่งความแกล้วกล้าสามารถของการบำเพ็ญตน

การบำเพ็ญคุณงามความดีของพวกเราทั้งหลายก็ให้ทำอย่างนั้น ให้พยายามเข้มแข็งขึ้นไปข้างหน้า อย่าอ่อนแอลงไปใช้ไม่ได้ ถ้าอ่อนแอลงไป แสดงว่ากิเลสได้ทีแล้วนั่น เราจะจมกับมันแน่ ๆ ต้องให้มีความเข้มแข็งขึ้นไปเรื่อย ๆ วันหนึ่งที่เราจะเห็นประจักษ์แห่งบุญกุศลของเราในปัจจุบันขณะที่เรากำลังเรียกร้องหาความช่วยเหลืออยู่นั้น เราจะเห็นประจักษ์ภายในจิตของเราจากบุญทั้งหลายที่มารวมตัวอยู่ในจุดนั้นซึ่งเราสร้างไว้แล้วจะรวมตัว เช่น ขณะที่จะตายมองเห็นเงินก็แล้ว มองเห็นทองก็แล้ว มองเห็นญาติมิตรสามีภรรยาก็แล้ว มองเห็นสมบัติพัสถานอันใดมากน้อยเพียงไรก็แล้ว แล้วไม่มีสิ่งใดที่จะมาช่วย

ได้เลย ย้อนเข้ามาดูจิตเท่านั้นละแน่นปึ๋ง ๆ เพราะอำนาจแห่งบุญเข้ามาช่วย นี้แลอันช่วยเหลือโดยแท้ นี่เราเรียกร้องหาความช่วยเหลือปรากฏขึ้นจากการทำบุญให้ทานที่เราสร้างไว้ด้วยความตะเกียกตะกายนั้นแลมารวมตัวอยู่ในจุดเดียวกันนี้ ไปอย่างสบายหายห่วง

ให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้ อย่าได้อ่อนข้อย่อหย่อนกับมันเรื่องกิเลสตัณหา มันเคยทรมานสัตวโลกให้ได้รับความทุกข์ความทรมานมานานต่อนานแสนนานแล้ว เราอย่าไปชินชากับมัน กิเลสไม่ใช่เป็นของชินชาได้ เหมือนไฟเจอเข้าเมื่อไรร้อนเมื่อนั้น จี้เข้าเมื่อไรร้อนเมื่อนั้น กิเลสจี้เข้าตรงไหนร้อนเมื่อนั้นละคนเรา จึงอย่าไปชินชากับมัน ให้อุตส่าห์พยายามบำเพ็ญตนให้มีความอดความทน มีความสัตย์ความจริงต่อตนเอง อย่าเหลาะแหละ

จิตใจให้ตั้งให้ดี จะไปทำหน้าที่การงานอะไรก็ทำด้วยความจงใจ อย่าทำด้วยความเหลาะแหละโลเลใช้ไม่ได้เลย จะทำคุณงามความดีก็ให้ทำด้วยความจริงใจ อย่าเหลาะแหละ ทำหน้าที่การงานอะไรก็ให้จริงใจอย่าเหลาะแหละ ให้มีสติเป็นของสำคัญมาก สตินี่เป็นธรรมอันเลิศ ต้องแนบอยู่กับใจของตัวเอง จะทำหน้าที่การงานใดให้มีสติ เดินไปเดินมาทำหน้าที่การงานภายนอกภายในให้มีสติ แม้ที่สุดสนทนากันกับเรื่องอะไร ก็ให้มีสติ ความมีสติจะมีความพอดี ๆ ตลอด ไม่ผาดโผนโจนทะยานจนเสียเนื้อเสียตัว เพราะสติยับยั้งเอาไว้

สติเป็นเบรก สติเป็นห้ามล้อ สติเป็นคันเร่ง ถ้าตรงไหนที่ควรจะดีนี่สติจะเร่งให้หน้าที่การงานนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่นดีงาม นี่ท่านเรียกว่าธรรมเป็นที่พึ่งของใจ คือ สติ สติธรรม ปัญญาธรรม มีพุทโธด้วย มีสติกำกับใจด้วย ยิ่งเย็นยิ่งสบาย ให้พี่น้องทั้งหลายจำเอาไว้นะ วันนี้เทศน์เพียงเท่านี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่พี่น้องทั้งหลายโดยทั่วกันเทอญ

วันนี้เลยไม่ได้พูดถึงปีใหม่ปีเก่า วันนี้สิ้นปีเก่านะ สิ้นปีนี้สิ้นวันนี้ละ แล้วผู้ที่จะไปรื่นเริงบันเทิงก็อย่าให้เกินเนื้อเกินตัว ให้อยู่พอประมาณ ตามธรรมดาโลกเรามีหัวใจก็อยากรื่นเริงบันเทิงกับเขาบ้างเป็นธรรมดา แต่อย่าให้เลยเถิดนะ อันรื่นเริงไปสะแตกไปฟัดสุรานี้มันดูไม่ได้นะ เข้าใจไหมสะแตกสุราน่ะ ฟัดสุราเข้าไปกินแล้วเป็นบ้าขี้ทะลักออกไม่รู้ตัวยังว่าเป็นของดีอยู่เหรอ เอาละนี่เป็นกัณฑ์ที่สองแล้ว

ต่อไปนี้ให้พร

อันนี้ก็อย่าง**พระนาคเสน**กับ**พระยามิลินทร์**โต้ปัญหากัน พระอรหันต์ท่านรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเหรอ รู้ในสิ่งที่ควรรู้ ไม่รู้ในสิ่งที่ไม่อาจรู้ แล้วท่านจำได้หมดเหรอ ท่านจำอะไรได้หมดเหรอ ท่านหลงลืมไหม ท่านก็มีหลงลืมเหมือนกันกับคนทั่ว ๆ ไป **สิ่งที่ไม่ลืมมีไหม มี คือ อะไร คืออริยสัจ ท่านไม่หลงไม่ลืม จะหลงลืมอย่างไง อริยสัจกับจิตมันอยู่ด้วยกันตลอดเวลา**

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๑
ความบริสุทธิ์

คำว่าพระ โลกชาวพุทธมักจะไว้ใจเสมอ นอกจากมันมีของปลอมสุ่มสี่สุ่มห้า พระจริงก็กลายเป็นพระปลอมไปด้วยความประพฤติ จริงทางหลักสมมติในการบวช แต่จะมาปลอมในการประพฤติปฏิบัติ ก็เป็นเหตุให้ขาดศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใสอิดหนาระอาใจต่อผู้ได้เห็นได้ยิน กิริยาที่แสดงออกของพระ อันนี้เรียกว่าปลอม ปลอมทางความประพฤติไม่ได้ตรงไปตามหลักธรรมหลักวินัยซึ่งเป็นของจริง ให้เป็นสิ่งที่จะทำเพศของพระให้แนบสนิทหรือแนบแน่นลงไปโดยลำดับ

เฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติกรรมฐานจิตตภาวนาเป็นกิจจำเป็นของพระแท้เรียกว่าเป็นชีวิตจิตใจ งานนี้เป็นงานของพระเหมือนกับงานของฆราวาสที่เกี่ยวกับเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นงานจำเป็นของเขาตลอดวันตาย เพราะธาตุขันธ์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาไม่ทำงานไม่ได้ ไม่มีอะไรจะอยู่จะกินก็ตายเท่านั้นละคนเรา เพราะฉะนั้นงานจึงเป็นของจำเป็นไปตามร่างกายที่มีความบกพร่องต้องการอยู่ตลอดเวลาในสิ่งเยียวยาทั้งหลายที่เรียกว่าปัจจัยสี่ เป็นเครื่องอุดหนุนธาตุขันธ์ให้เป็นไป งานของพระก็คืองานเจริญเมตตาภาวนา นี่เป็นงานจำเป็นตลอดชีวิตของพระ

อย่าพากันลืมงานของตนเถลไถลไปยุ่งในงานที่ไม่ใช่งานของพระ เรียกว่าหาเกาในที่ไม่คันให้ถลอกปอกเปิก ที่คันไม่ยอมเกาก็ไม่หายคัน พระพุทธเจ้าท่านทรงสั่งสอนไว้อย่างชัดเจนบ่งบอกชัดตั้งแต่วันเริ่มบรรพชาอุปสมบทบอกงานให้เลย เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ ตโจ ทนฺตา นขา โลมา เกสา อนุโลม-ปฏิโลม คือย้อนหน้าย้อนหลังเพื่อการทบทวนให้ละเอียดลออแห่งการพิจารณา

เกสาเป็นเช่นไร ผมก็นิยมชมชอบกันว่าเป็นของสวยของงามเป็นตามสมมุตินิยมของโลกที่เป็นไปเพื่อความสั่งสมกิเลสตัณหาอาสวะ ย่อมชอบสิ่งนี้ด้วยกัน แต่พระพุทธเจ้าทรงกลับตาลปัตรเรียกว่าตรงกันข้าม ให้พิจารณาอันนี้เป็นของไม่สวยไม่งาม ที่เกิดที่อยู่ก็อยู่ในที่สกปรก เกิดในที่สกปรก เป็นอยู่ในความสกปรกตลอดเวลาต้องชะต้องล้าง ไม่ชะไม่ล้างไม่ได้สกปรก ขนก็เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้ตกลงไปในถ้วยในจานอาหารนี้ ยังขยะแขยงไม่อยากรับประทาน ถ้าเป็นของสวยงามจริง ๆ ดัง ที่โลกนิยมกันแล้วเกลียดทำไม แน่ะ พิจารณาซิ

เพียงแต่ขนเส้นหนึ่งตกลงไปในอาหารยังไม่อยากรับ-ประทาน ยังไม่ทราบอยู่เหรอว่ามันสกปรก เรายังไปเสกสรรปั้นยอว่าเป็นของดี ถ้าเป็นของดีแล้ว ต้นกับปลายให้ตรงกันมันตกลงในถ้วยในชามอาหารก็ไม่ต้องรังเกียจ เห็นรังเกียจด้วยกันทั้งนั้น ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าท่านสอนให้รู้ โลมา เกสา โลมา มีลักษณะคล้ายคลึงกันนะ ที่เกิดที่อยู่ก็

เหมือนกัน เป็นแต่เพียงว่าขน โลมามันอยู่ห่าง ๆ ไม่เหมือนผม ที่อยู่กันเป็นกลุ่ม บนศีรษะเป็นสำคัญ ให้พิจารณา

เล็บดูซิ เป็นที่เก็บสิ่งสกปรกโสโครกได้อีก นอกจาก สถานที่เกิดที่อยู่ตลอดถึงตัวของเล็บเองก็เป็นของสกปรก ต้อง แกะ ต้องตัด ต้องชะต้องล้าง เพราะมันมีของสกปรกเข้าไป แทรกอยู่ในปลายเล็บนี้ได้ ถ้าเล็บยาว ๆ นั่นรังแห่งความสกปรก ต้องตัดออก เพื่อชะล้างของสกปรกที่ติดอยู่ในปลายเล็บนั้นออก ได้ ไม่งั้นก็ล้างลำบาก โลกก็นิยมกัน ไว้เล็บยาวยิ่งกว่าเล็บหมา ฉะนั้นจึงจะว่าฉลาดยังไงมนุษย์เรา ของสกปรกถึงตายก็มีอยู่ใน เล็บนั้น มีเชื้อโรคอยู่ในนั้น ทำไมนิยมเอาไว้กันยาว ๆ ไว้เล็บ ยาว ๆ ต้องทาสีมีสีสันวรรณะสะดุดตาสะดุดใจ เพื่อให้กิเลส มันตื่น

ปกติมันก็ตื่นอยู่แล้วกิเลสมันจะนอนเมื่อไร นอกจากมัน พักผ่อนนิดหน่อย จากนั้นกิเลสประเภทหนึ่งพักผ่อนประเภท หนึ่งก็ออกเที่ยวเพ่นพ่านจะว่ายังไง กิเลสมีหลายประเภท คิดปรุง เรื่องนั่นเรื่องนี้มันเพ่นพ่านอยู่ตลอดเวลา ทันตา ฟันพิจารณา ดูซิ มันสะอาดที่ไหน มันสกปรก ต้องชะต้องล้างทั้งเช้าทั้งเย็น กลางวี่กลางวันก็ยังต้องชะต้องล้างกัน วันหนึ่งสองหนสามหน ท่านว่าฟันก็คือกระดูกนั่นเอง ผิดอะไรกับกระดูกเป็นลักษณะ เช่นนี้ ก็เรียกว่าฟัน ที่เกิดที่อยู่มันก็สกปรก พิจารณาให้เห็นชัด นอกจากนั้นความทุกข์ยังมีอยู่กับฟัน เช่น ปวดฟัน ต้องได้รับ ความทุกข์มากน้อยเพียงไร พิจารณาให้เห็นความจริงของมัน

ต้องพิจารณา ตำหนิกันนั่นแหละดี ต่อไปมันก็ลงถึงความจริง แล้วก็หมดทางตำหนิ

ฟันเป็นซี่ ๆ ลองหลุดลงไปตกใส่อาหารดูซิใครจะอยาก รับประทานถ้าหากว่าเป็นของสะอาด ของสวยงาม น่าดูน่าชม แล้วอาหารที่ถูกสิ่งนี้ตกลงไปคละเคล้าแล้วเป็นยังไง มันน่า รับประทานไหมล่ะ นั้นมันก็เห็นได้อย่างชัด ๆ แน่ะ ตโจ ยิ่ง หนังเป็นของสำคัญ ผิวบาง ๆ อยู่ข้างนอกไม่ได้หนาเท่ากระดาษ เลยเป็นเครื่องหลอกตา แม้แต่อยู่ข้างนอก หนังบาง ๆ อยู่ ข้างนอกว่าเป็นของสวยของงาม มันก็เต็มไปด้วยมูลด้วยขี้ของ มัน ขี้เหงื่อ ขี้ไคลอะไรเต็มไปหมด นี่ก็ต้องชะต้องล้างเช็ดถู กัน โอ้โห เป็นประโยคใหญ่โต ห่อคนทั้งคนจึงเป็นคน สัตว์จึง เป็นสัตว์

เพราะอาศัยหนัง **ตจปริยนฺโต** หนังหุ้มรอบอยู่ใน ร่างกายจึงพอเป็นคนเป็นสัตว์ได้ ถ้าถลกหนังนี้ออกเสียแล้ว เป็นไงจะดูกันได้ไหม มีแต่แมลงวันแล้วจะบินตามหึ่ง ๆ ดีไม่ดี อีแร้งก็มาอีก เพราะมันเห็นว่าเข้าทีแล้ว อาหารว่างเกิดอีกแล้ว นี่เพราะหนังเท่านั้นปกปิดไว้ หนังเป็นผู้ต้านทานเป็นผู้รักษา อีแร้งอีกา รักษาแมลงวันไว้ไม่ให้มันมาแย่งเอาไปเป็นอาหารว่าง ของมัน มันก็บาง ๆ เท่านั้น พิจารณาเข้าไปข้างในเป็นยังไง ที่นี่ เยิ้มไปด้วย ปุพโพโลหิตน้ำเน่าน้ำหนองเต็มไปหมด ยิ่ง พลิกเข้าไปข้างในเท่าไรก็ยิ่งเป็นของปฏิกูลโสโครก ดูไม่ได้เลย ถ้าต่างคนต่างไม่มีหนังเดินมาหากันดูได้หรือ พิจารณาดูซิ มัน

เยิ้มไปด้วยอะไร มีแต่ของสกปรกทั้งมวลอยู่ข้างในเยิ้มออกมาก็ต้องเป็นของสกปรกทั้งนั้น จะหาของสวยของงามเยิ้มออกมาไม่ได้ นั่นคือการพิจารณาด้วยปัญญา พิจารณาอย่างนั้น

พอถึงตโจแล้วท่านก็หยุดให้พอเหมาะกับงานของผู้เริ่มบวชเริ่มปฏิบัติให้กรรมฐานให้งานอันเป็นหลักสำคัญพูดง่าย ๆ ฐานะนั่นคือหลักฐานอันสำคัญ กรรมะก็คือว่างานอันเป็นหลักสำคัญประจำชีวิตของพระ แล้วให้พิจารณาย้อนหน้าย้อนหลังเหมือนเขาคราดนา จนกระทั่งมูลคราดมูลไถแหลกละเอียดก็ควรแก่การปักดำหรือควรแก่การหว่านพืชผลต่าง ๆ ถ้าไม่แหลกละเอียดก็ไม่ดี อันนี้ก็พิจารณาให้แหลกละเอียดให้ซึ้งลงไป ๆ ความซึ้งลงไป นั่นแหละคือผล พิจารณาเท่าไรยิ่งซึ้งว่า **อนิจฺจํ** ก็ซึ้ง ปฏิกูลโสโครกก็ซึ้ง **ทุกฺขํ อนตฺตา** ก็ซึ้ง หนังเป็นประโยคใหญ่โตโลกจึงมาหลงหนังกัน

ให้พิจารณาพลิกข้างในออกมาข้างนอกซิ น่าดูไหม ดูเข้าไปอีกรัดรึงกันไว้ด้วยเส้นด้วยเอ็น เนื้อมีหนังเป็นเครื่องฉาบทาแล้วก็ทำให้ตาฝ้าตาฟาง มองไม่เห็นทิศเห็นแดน มองไม่เห็นความจริง อำนาจกิเลสตัณหามันก็ขึ้น ถ้าถลกหนังออกแล้วมันจะขึ้นได้อย่างไรกิเลสตัณหาใครจะยินดีกัน สัตว์ก็เป็นอย่างนั้นคนก็เป็นอย่างนี้ หนูก็เป็นอย่างนั้น ช้างก็เป็นอย่างเดียวกัน ไม่ว่าเด็กไม่ว่าผู้ใหญ่เดินมาหากันมีแต่เนื้อเยิ้มไปด้วย ปุพฺโพโลหิต น้ำเน่า น้ำหนอง มันดูกันได้หรือ พบกันได้อย่างไร นั่นพิจารณาให้เห็นชัด ๆ อย่างนั้นเรื่องของปัญญา

ท่านมอบงานให้ย่อ ๆ ไว้ก่อนให้ไปถึงอาการ ๓๒ โน่นแน่ะ ขอให้งาน ๕ ชิ้นนี้ชิ้นใดชิ้นหนึ่งก็ตามซึ่งถูกกับจริตนิสัยของการพิจารณาเรา ให้พิจารณานั้นลงไปแล้วมันก็จะวิ่งถึงกันหมด ตลอดอาการ ๓๒ ไม่มีสิ่งใดลี้ลับต่อสติปัญญาไปได้เลย นี่เป็นงานสำคัญงานนี้แหละเป็นงานของพระเป็นกิจธุระ ธุระอันจำเป็นของพระแท้ งาน ๕ ชิ้น ชิ้นใดก็ตามให้พิจารณาให้ทำงานอันนี้ เดินก็ให้เดินทำงานนี้ นั่งก็ให้นั่งทำงานนี้ ยืนนอนเว้นแต่หลับให้ทำงานอันนี้ อย่าเผลอไผลไปที่อื่นที่ใด ซึ่งเป็นการพรากจากงานด้วยความใจลอยหรือความประมาทเผลอสติสตังตั้งหน้าทำงาน เราไม่หวังเอาผลประโยชน์จากงานอื่นใดนอกจากผลประโยชน์จากงานที่เราทำ นี่เท่านั้นสำหรับพระซึ่งเป็นนักบวช

การพิจารณาแนวทางใดก็ตามมักจะมีหลอกอยู่เรื่อย ๆ เพราะกิเลสมันแทรกอยู่ตลอดเวลาเหมือนอย่างที่เขาว่าพวก ผ.ก.ค. มันแทรกอยู่ทุกแห่งทุกหน แทรกอยู่ทุกเวล่ำเวลาพยายามอยู่ตลอดสาย ไม่มีการลดการละความพยายาม ไม่มีใครเหนืออำนาจมันได้ นี่กิเลสก็เหมือนกันไม่มีใครเหนืออำนาจมันได้ มันแทรกอยู่ทุกหนทุกกาลทุกเวลา แม้แต่ขณะทำสมาธิภาวนา มันก็แทรกอยู่นั่น คอยจะต่อยเวลาเผลอจนได้เผลอมันก็หลอกให้เผลอ พอเผลอแล้วมันก็ต่อยเรื่อยใครจะว่ากิเลสมันโง่เมื่อไร กิเลสมันฉลาดเหนือโลกมันถึงได้ครองโลก มันเป็นราชาแห่งวัฏจักร สังสารจักร ในสามภพนี้มีกิเลสครอบอำนาจอยู่ทั้งหมด

เวลาเราพิจารณาอะไรกิเลสมันก็เข้าแทรก เช่น กำหนดลม อานาปานสติ เป็นต้น กิเลสคอยแทรกเสมอ แม้ภาวนาบทธรรมอื่น ๆ ก็เช่นกัน ฉะนั้นจงกำหนดลมไว้ที่ใด ที่เห็นว่าลมสัมผัสมากกว่าเพื่อนเด่นชัดกว่าเพื่อน เช่น ดั้งจมูก เป็นต้น เรากำหนดอยู่ที่ตรงนั้นไม่ต้องตามลมเข้าไป ไม่ต้องตามลมออกไป ถ้าเป็นคนก็ให้ยืนอยู่ที่ประตู คนเข้าก็รู้ คนออกก็รู้ แต่ไม่ตามเข้าไป ไม่ตามออกไปให้กำหนดรู้อยู่ด้วยความไม่เผลอสติ ลมนั้นแลเป็นเครื่องผูกมัดจิตให้ตะล่อมกระแสเข้ามารวมตัว เมื่อจิตตะล่อมกระแสเข้ามารวมตัวแล้วมันก็เด่นชัดขึ้นมาตามความรู้สึก ความรู้สึกนั้นเด่น เด่นอยู่ที่จุดนี้ ตรงนี้ นั่นจากนั้นก็มีความสว่างไสว มีความผ่องใส เด่นดวง เพราะกระแสของจิตรวมตัวเข้ามาแล้วด้วยอำนาจแห่ง อานาปานสติ คือลมซึ่งเรานำมาปรุงเป็นเครื่องยึดของใจโดยมีสติเป็นผู้ควบคุมงาน

แต่ทีนี้การที่ว่าให้ระวังกิเลสจะแทรกก็คือว่า พอกำหนดไปนาน ๆ เดี๋ยวมันจะเกิดความสำคัญขึ้นมาว่า นี่เมื่อก่อนเรากำหนดลมที่ดั้งจมูกนี้เป็นที่เหมาะสม แต่ครั้นนานเข้า ๆ ประหนึ่งว่าดั้งจมูกนี้จะสูงไปและต่ำลงไป บางทีเหมือนกับไปอยู่สะดือโน่น บางทีเหมือนกับพ้นร่างกายไปอยู่ที่หนึ่งที่ใด ทีนี้ก็มาตั้งใหม่เสีย หรือตั้งลมสูงไปตั้งลมต่ำไป ตั้งใหม่ ๆ อันนี้ใช้ไม่ได้ ขอให้จับปั๊บตรงที่ลม เมื่อลมปรากฏอยู่จะอยู่สูงอยู่ต่ำ **เราไม่ได้ปฏิบัติเพื่อเอาความสูงความต่ำ แต่เราปฏิบัติเพื่อให้รู้เรื่องของลม ด้วยความมีสติจิตใจจดจ่อกับลมนี้เท่านั้น**

มันจะสูงจะต่ำไปไหนก็แสดงว่าเราทำงานไปโดยลำดับ

อยู่ต่ำเราก็ทำงานกำหนดรู้อยู่ อยู่สูงลมว่าสูงเราก็กำหนดรู้อยู่กับลม มันไปไหนก็ให้ปักอันนั้น เหมือนอย่างชนักติดหลังปลานั้น มันจะไปไหนก็ให้มันไป ชนักมันติดอยู่หลังมันแล้ว เดี๋ยวมันก็หมดกำลังเอง ลากขึ้นมาเท่านั้นเอง เชือกก็ติดชนักอีกด้วย นี่ก็เหมือนกัน จิตเหมือนกับชนักติดอยู่อย่างนั้นละ สติก็เหมือนกับเชือกมัดกันไว้นั้น กับลม นี่เป็นอาการอื่นก็เหมือนกันนะ

เรายกลมขึ้นมาพอเป็นเอกเทศ เพื่อให้ทราบถึงเรื่องการพิจารณาในอาการใดก็ตาม มันจะมีกิเลสมาหลอกว่าสูงไปต่ำไปนอกไปในไปอะไรอย่างนั้น นี่เราเคยเป็นนะ ผมเคยเป็นแล้วแล้วมาตั้งใหม่ ตั้งไปตั้งมาแล้วเลยไม่ได้เรื่อง เอ๊ อะไรกัน คราวหลังก็ปักเลย เอ้ามันจะเป็นอะไรก็ตาม มันจะลงไปใต้พื้นพญานาคโน่นเราก็จะตามลงไปโน้น ขอแต่ให้เรื่องที่เราพิจารณาปรากฏชัด ๆ อยู่กับจิตเถิด หรือจะเหาะเหินเดินฟ้าขึ้นไปโน้นเราก็จะพิจารณาอยู่บนฟ้า ไม่ยอมปล่อย อาการที่เราได้จับไว้แล้วได้เห็นอยู่ได้รู้อยู่ในขณะที่พิจารณาอยู่แล้ว จะสูงจะต่ำมันรู้กันอยู่นี่ มันไปไหนมันจะคลาดเคลื่อนไปไหน เราไม่ได้ภาวนาเอาสูงเอาต่ำนี่นา

พอแก้เท่านั้น มันก็ได้ความ หายสงสัยจับปุ๊บตรงนั้นไม่ปล่อย เป็นอย่างไรกำหนดไม่ถอย ทีนี้จิตก็กระจาย ๆ รู้ชัด

เข้า ๆ เกิดความอัศจรรย์ ร่างกายมันก็เห็นเห็นได้ชัดเจนละที่นี่ เนื้อ หนัง เอ็นกระดูก คำว่าเห็นชัดเจนนั้นไม่ได้หมายถึงว่าจะต้องไปนับเส้น นับเอ็นนับอะไร คือมันประจักษ์ ร่างกายส่วนต่าง ๆ ประจักษ์ภายในใจ จิตเกิดความซาบซึ้งในขณะที่เห็นร่างกายในวงปัจจุบัน ผิดกันกับความหมาย เห็นด้วยความหมายเป็นอย่างหนึ่ง เห็นด้วยความจริงเป็นอย่างหนึ่ง ที่กล่าวนี้คือเห็นด้วยความจริง

ทีแรกก็เป็นความหมายไว้ก่อน ตั้งหมายเข้าไว้ เช่น กำหนดเนื้อ กำหนดเนื้อตรงไหนกำหนดตรงนั้นเสียก่อน เป็นความหมายเอาไว้เป็นสัญญาไว้ก่อน พอจับเข้าแม่นยำเป็นลำดับ ๆ ไม่ยอมปล่อยเหมือนชนักติดหลังปลาแล้วมันก็ไปของมัน ไปไหนไปของมัน พิจารณาจนกระทั่งมันกระจายลงหมดตอนพิจารณาร่างกายนั้น ทั้ง ๆ ที่ร่างกายของเราก็มีอยู่ และทั้ง ๆ ที่เราก็พิจารณาร่างกายอาการใดอาการหนึ่งของร่างกาย แต่ขณะนั้นร่างกายปรากฏว่าหายไปหมดลืมเนื้อลืมตัว แต่จิตไม่ลืมอาการที่กำหนดที่พิจารณาอยู่นั้น ไม่ยอมปล่อย นี่ถูกต้องให้จำเอาไว้นักปฏิบัติ

อย่าไปกำหนดแล้วกำหนดเล่าอย่างนั้นไม่ถูกนะ เหมือนกับปลูกต้นไม้ พอจะขึ้นแล้วก็ย้ายปลูกใหม่ พอจะขึ้นก็ย้ายปลูกใหม่ เลยไม่มีทางขึ้นนอกจากมีทางตายอย่างเดียว การพิจารณาอย่างนี้เป็นความสงสัยลังเล หาหลักฐานไม่ได้ ให้จับจุดนั้นไว้ กำหนดลม เอ้า กำหนดให้รู้อยู่ ลมละเอียดลงไป ๆ

ก็ให้รู้ว่าละเอียดลงไป จนกระทั่งลมหมดในความรู้สึกมันมีได้ผู้ปฏิบัติกำหนดลม เวลามันหยาบก็รู้ไม่ยอมเผลอ เรื่อย ๆ ไป ทีนี้ลมก็ละเอียดเข้า ๆ ไปในความรู้สึก ละเอียดเข้าไปจริง ๆ แล้วจนหายเงียบไปเลย นี่อันหนึ่งกิเลสจะมาหลอกตรงนี้

พอลมหายเงียบไป เพราะเราเคยมีลมอยู่เป็นปกติ ยิ่งขณะนั้นกำลังพิจารณาลมอยู่ด้วย ลมเบาไป ๆ เท่าไร ละเอียดลงเท่าไร ก็เห็นชัด ๆ ทีนี้ลมหมดลงไปในความรู้สึก ทำไมจะไม่ชัด นี่ตรงนี้แหละตรงกิเลสจะหลอกเจ้าของ อ้าว ก็เมื่อลมหมดไปแล้ว นี่มันจะไม่ตายเหรอ นั่น ทีนี้ตกใจนะ พอตกใจเหมือนกับว่าไปเขย่าจิตดวงที่กำลังละเอียดเพราะอำนาจแห่งลมละเอียด และลมดับไปนั้นให้ฟื้นตัวกลับมาเลยกลายเป็นจิตปกติ และลมก็เลยมีปรากฏขึ้นมาเสีย การพิจารณาก็ได้เพียงแค่นั้น

พิจารณาทีไรถ้าตัดปัญหานี้ไม่ได้มันก็ไปเพียงแค่นั้น ๆ ไม่เลยจากนั้นไปได้เลย เพราะฉะนั้นเพื่อตัดปัญหาเครื่องก่อกวนหรืออุปสรรคกีดขวางทางเดินของตนจึงตัดสินใจลงให้มันเหมาะสมกันว่า ลมหายใจจะหายจะดับไปก็ให้ดับไปเถิด ขึ้นชื่อว่าจิตยังครองร่างอยู่แล้วไม่ตาย เท่านั้นแหละ ลมดับไปก็ยังรู้ว่าลมดับไป จิตไม่ได้ดับไปด้วยนี่ จิตยังรู้ตัวอยู่นี่ ยังครองร่างอยู่นี้จะตายไปไหน เอ้า ลมจะดับอะไรไม่ทนก็ให้ดับไป เมื่อจิตครองร่างอยู่แล้วไม่ตาย เท่านั้นมันก็พุ่ง คือตัดปัญหาได้เลยความสงสัยอันนี้ก็หมด แล้วจิตก็พุ่งสู่ความละเอียดเต็มที่ นั่นการ

พิจารณา นี่เป็นความจริงสำหรับผู้พิจารณาเป็นอย่างนี้

ผมก็เคยพิจารณาอยู่แล้วลมหายใจ ไม่ใช่เอามาสอนหมู่เพื่อนเฉย ๆ นะ นี่พิจารณาเริ่มแรกก็ พุทโธ เป็นหลักต้นเสียก่อน ครั้นต่อมามันกระจายของมันไปเอง ลมอะไรเหล่านี้มันไปหมดนั่นแหละ กำหนดจนถึงเหตุถึงผลของมัน กำหนดลมก็ดี เอาจนกระทั่งมันละเอียดจนกระทั่งหมดไปเลยลม เอาหมดก็หมด ก็ตัดสินใจกันอย่างนี้ มันก็พุ่งเลย จนกระทั่งกายหายเงียบอีกเหมือนกัน ลมหายไปแล้ว กายหายอีกเลย สิ่งที่ไม่หายก็คือความรู้เหลือแต่จิตเท่านั้น แต่เราจะว่าเหลือแต่จิตจริง ๆ เด่น ๆ อย่างนั้นไม่ได้นะ มีอะไรไปเทียบไปเคียงไม่ได้เหลือแต่จิตคือหนึ่งเท่านั้นไม่มีสอง ไม่มีอะไรคลุมเลยในขณะนั้นเงียบจริง ๆ ขาดไปหมด

แต่อย่าคาดนะ ความคาดคะเนตามไม่ได้นะผิด เราฟังในหลักปฏิบัติ เทศน์ก็เทศน์ทางภาคปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติหนึ่ง ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหนึ่ง เป็นภาคปฏิบัติทั้งนั้น ผู้ฟังก็ให้ฟังในภาคปฏิบัติ อย่าไปคาดไปหมายในขณะที่ทำความเพียรหรือเจริญอานาปานสติ เป็นต้น อย่าไปคาดไปหมาย ผลจะเกิดขึ้นอย่างไรให้เราเป็นคนรู้เอง เห็นเอง อย่าไปปรุงไปแต่งเป็นสัญญาอารมณ์ขึ้นมา จะเป็นเครื่องหลอกตัวเองหาผลประโยชน์ไม่ได้ตลอดไป

ต้องให้เป็นผลของเราเอง จะเกิดขึ้นมาเหมือนกันกับ

ท่านหรือไม่เหมือนกันกับผู้อื่นคนอื่นที่เป็น ก็ให้ทราบว่าเป็นของเราไม่ใช่ของท่าน ไม่ใช่ของเขา ไม่ใช่ของใคร เป็นขึ้นอย่างนี้ เป็นสมบัติของเราเป็นอย่างนี้ เรามีห้าใช้ห้า เรามีสิบใช้สิบ เราไม่ได้เอาเงินมหาเศรษฐีมาใช้นี่ เราใช้สมบัติที่มีที่เกิดขึ้นสำหรับเรา ไอ้นี่ก็เหมือนกันผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของเรามากน้อยก็ให้ถือเป็นสมบัติของเจ้าของอย่าเอาไปวัดไปเทียบไปเคียงกับของคนอื่นจะเป็นการไขว้เขวและทำลายสมบัติของตนให้เสียไปโดยหาเหตุผลไม่ได้และไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย อันนี้เป็นของสำคัญมาก

เวลาพิจารณาเพื่อความสงบก็ให้ตั้งหน้าตั้งตาพิจารณาเพื่อความสงบ มีหน้าที่อันเดียวจดจ่ออยู่อย่างเดียว เพื่อความสงบและไม่ต้องคิดถ้าต้องการความสงบไม่ต้องคิด นอกจากเป็นกรณีพิเศษดังที่กล่าวไว้ว่าปัญญาอบรมสมาธิ อันนั้นเป็นกรณีพิเศษยกไว้ แบบฉบับที่เป็นไปโดยปกตินั้น เมื่อต้องการความสงบก็ให้พิจารณาแบบจะเป็นไปเพื่อความสงบที่เรียกว่าสมถะ ถึงการค้นทางด้านปัญญาแล้วให้ค้นพิจารณาตั้งหน้าตั้งตาทำจริง ๆ กำหนดอันไหนให้รู้อันนั้น แยกอะไรให้เห็นชัดเจนด้วยการแยกการแยะ ให้จิตทำหน้าที่อยู่กับนั้นอย่าส่งไปที่ไหน

อย่าไปคาดไปหมาย ดูกันอยู่ตรงนั้น ให้เห็นกันอยู่ที่ตรงนั้น นี่ชื่อว่าตั้งหน้าพิจารณาโดยถูกทางไม่ต้องไปคาดไปหมาย ผลจะเกิดขึ้นจากปัญญาว่าแก้กิเลสประเภทใดบ้าง ไม่ต้องไปคาดเสียเวลา ความคาดหมายไม่เกิดประโยชน์นอกจากมา

ทำลายงานของเราให้เสียไปเท่านั้น นี่ได้พิจารณามาแล้วถึงได้มาพูดให้หมู่เพื่อนฟัง ไม่ได้พูดด้วยความด้นเดา พิจารณามาแล้วทุกอย่างในบรรดาที่นำมาแสดงให้หมู่เพื่อนฟัง จึงเป็นที่แน่ใจผู้แสดงเองก็แน่ใจว่าไม่ผิดเคยเป็นมาอย่างนี้แล้ว ผิดถูกประการใดเจ้าของก็เป็นมาแล้ว แล้วก็เป็นครู

ส่วนผิดก็เป็นครูอันหนึ่ง เพื่อจะอธิบายหรือพูดให้หมู่เพื่อนฟังว่าอย่าทำอย่างนั้นมันผิด สิ่งที่ถูกก็เป็นครูอันหนึ่งให้ทำอย่างนี้ถูก ได้เคยปฏิบัติมาแล้วอย่างนี้ เคยรู้เคยเห็นมาแล้วอย่างนี้ มันชัดเจน อาจหาญทั้งสองอย่างนี่ ถ้าสิ่งใดที่เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติเราเอง เพราะฉะนั้นการคาดการหมายจึงไม่ใช่เรื่องที่จะให้เกิดผลเกิดประโยชน์แต่อย่างใด นอกจากมารบกวนงานของเราหรือทำลายงานของเราให้เสียไป ให้ทำหน้าที่ตามเรื่องของตัวเอง

สติปัญญาไม่ได้โง่อยู่ตลอดเวลานะให้พากันเข้าใจ ถึงเวลาจนตรอกจนมุมแล้วเป็นสำคัญมาก สติปัญญาจะดีดขึ้นมาเองเป็น **อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ** หาที่พึ่งใครไม่ได้แล้ว เราเป็นเราคนเดียวเท่านี้ ตายก็เราคนเดียว นี่แก้กิเลสจะให้ใครมาแก้ให้เรา เราต้องแก้เอง มันติดที่ตรงไหน เวลานี้ จิตก็หมุนติ้ว ๆ เข้าไป เอ้า ทุกขเวทนาก็เกิด เกิดเท่าไรยิ่งหมุนกัน ถ้าเราจะหวังให้รู้แจ้งสัจธรรมจริง ๆ ต้องเป็นความหมุนติ้วเข้าไปไม่ถอยหลัง แล้วมันก็รู้ขึ้นมา ๆ รู้ขึ้นมาด้วยความจริงนี้ชัดเจนแจ่มแจ้งแล้วไม่มีวันหลงลืมด้วยนะ การรู้ด้วยความจริงหลงลืม

ได้อย่างไร

อันนี้ก็อย่าง**พระนาคเสน**กับ**พระยามิลินทร์**โต้ปัญหากัน พระอรหันต์ท่านรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเหรอ รู้ในสิ่งที่ควรรู้ไม่รู้ในสิ่งที่ไม่อาจรู้ แล้วท่านจำได้หมดเหรอ ท่านจำอะไรได้หมดเหรอ ท่านหลงลืมไหม ท่านก็มีหลงลืมเหมือนกันกับคนทั่ว ๆ ไป **สิ่งที่ไม่ลืมมีไหม มี คืออะไร คืออริยสัจ ท่านไม่หลงไม่ลืม จะหลงลืมอย่างไง อริยสัจกับจิตมันอยู่ด้วยกันตลอดเวลา** ทุกข์มีอยู่ภายใน ร่างกาย

ถึงแม้ทุกข์จะไม่มีอยู่ภายในใจ ทุกข์ก็มีอยู่ในร่างกายเห็นอย่างชัดเจน สมุทัยของร่างกายคืออะไร เดินมากก็เป็นสมุทัยให้ร่างกายเหนื่อย นั่งมากก็เป็นสมุทัยอันหนึ่งให้ร่างกายเหนื่อย นอนมากก็เป็นสมุทัยอันหนึ่งให้ร่างกายเหน็ดเหนื่อยเป็นทุกข์ นอนมากก็เป็นสมุทัยอันหนึ่งให้ร่างกายนี่เป็นทุกข์ แม้สมุทัยในจิตของท่านไม่มี สมุทัยส่วนร่างกายคือสาเหตุที่จะให้เกิดความทุกข์ เช่นกินของแสลง ดินฟ้าอากาศไม่เหมาะสมกันกับร่างกายกระทบดินฟ้าอากาศก็เป็นสาเหตุที่จะให้เกิดทุกข์ขึ้นมา แต่ท่านไม่เรียกสมุทัยเพราะไม่ใช่กิเลส แต่เราพูดอันนี้พูดเอามาเทียบเคียงเฉย ๆ ว่า สมุทัยของธาตุขันธ์ว่าไปเฉย ๆ คือสาเหตุพูดง่าย ๆ แปลออกมาว่าสมุทัย คือสาเหตุแดนเกิดขึ้นแห่งทุกข์ มันจะเกิดทุกข์ในร่างกายได้อย่างไร เช่นเป็นหวัดเป็นไอ เจ็บท้อง ปวดหัว ต้องมีสิ่งแสลงมากระทบกระเทือนอันเป็นสาเหตุจึงเรียกว่าสมุทัยของร่างกายก็มีเหมือน

กัน แต่ไม่เป็นสมุทัยแบบกิเลส

เวลาเราฉันของแสลงหรือรับประทานของแสลงแก่โรคเข้าไปนี้โรคกำเริบ เอ๊ะ วันนี้โรคกำเริบเพราะฉันอันนั้น แน่ะมันรู้แล้ว นั่นละเป็นสมุทัยเป็นสาเหตุ นิโรธ มรรค ดับทุกข์รู้กันอยู่แล้ว ไม่มีทุกข์อะไรอยู่แล้ว นี่ละสัจธรรมทั้งสี่ อยู่ภายในใจ ท่านไม่มีวันลืมว่างั้นเลย**พระนาคเสน.** นี่ละสิ่งไม่ลืมคือรู้ความจริงเต็มที่แล้วไม่มีวันลืม นี่เป็นความจริงแท้ นอกนั้นก็หลงลืม จำนั้นจำนี้จำชื่อจำเสียงจำตำรับตำราคาถาบทนั้นบทนี้ มันลืมไปได้เหมือนกันเช่นกับคนทั่ว ๆ ไป **สญฺญา อนิจฺจา สญฺญา วาสุส ๐วิมุยฺหติ** ก็มีบอกแต่เรื่องหลงลืม เรื่อง **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ทั้งนั้น ขันธ์จะเหนือโลกไปไหน

ขันธ์พระอรหันต์กับโลกก็เป็นแบบเดียวกันจึงต้องดำเนินไปทางสายเดียวกัน มี **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ครอบอยู่ตลอดเวลาเหมือนกันหมด อย่างที่เป็นของท่านเองก็คือความบริสุทธิ์ของจิต อันนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง จึงเรียกอกุปปธรรม คงเส้นคงวา ทุกขเวทนาไม่มีในจิตของพระอรหันต์ ตั้งแต่กิเลสดับลงไปแล้วทุกข์ไม่มี ท่านไม่มีเวทนา **ปรมํ สุขํ** ที่ว่า **นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ** อันนั้นเป็นหลักธรรมชาติอยู่กับจิตที่บริสุทธิ์นั้นต่างหากไม่ใช่สุขเวทนา ส่วนสุขเวทนามีเกิดมีดับ เช่น มีความยินดียินร้ายในสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความสุขความทุกข์ขึ้นมาภายในจิตใจ นี่เรียกว่า สุขเวทนา ทุกขเวทนาภายในใจ

แต่เมื่อใจตัดต้นตอคือสาเหตุอันสำคัญได้แก่ อวิชชาออกหมดแล้ว ตั้งแต่ขณะนั้นน่ะจิตที่บริสุทธิ์นั้นจะไม่มีเวทนาเลยไม่มีเหลือ เวทนาในร่างกายนี้ก็เป็นของมัน เหมือนกับโลกทั่ว ๆ ไปไม่ได้เหนือโลกนี่ **รูปํ อนิจฺจํ เวทนา อนิจฺจา สญฺญา อนิจฺจา สงฺขารา อนิจฺจา วิญฺญาณํ อนิจฺจํ**เหมือนกันหมด แต่จิตที่บริสุทธิ์แล้ว **จิตฺตํ อนิจฺจํ**ไม่มี แต่อาการของจิตมี **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** มีอาการของจิต เช่น แสดงออกมาเป็นขันธ์ รูปความปรุงความแต่ง สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์มันก็เป็นขันธ์ห้าเสีย แต่มันอาศัยจิตเกิดขึ้น จึงเรียกว่าอาการของจิต แต่จิตบริสุทธิ์แล้วก็ไม่เป็นกิเลส

ถ้าจิตไม่บริสุทธิ์เหล่านี้แลเป็นเครื่องมือของกิเลสที่ทำงานอยู่ภายในจิต แล้วเอาเข้าไปเผาลนจิตนั่น เมื่อเป็นตัวผลขึ้นมาแล้ว ทุกข์มากน้อยก็เผาลนจิตให้เดือดร้อนวุ่นวาย ได้รับความทุกข์ระส่ำระสายภายในจิตใจจนหาสติสตังไม่ได้ เพราะทุกขเวทนามาก เข้าครอบงำจิตจนไม่มีสติติดตัว เช่น คนไข้ที่ไม่มีสติ เป็นต้น ทิ้งเนื้อทิ้งตัวจนตกเตียงก็มี นี่เพราะทุกขเวทนานี้มีอำนาจมาก สติที่จะเข้าครอบครองตัวไม่มี พระอรหันต์ท่านไม่เป็นอย่างนั้น

พอก้าวเข้าถึงขั้นนั้นแล้วเรียกว่าพ้นภัย คือเรื่องสมมุติทั้งหมดมันเป็นภัย พ้นภัย คือว่าพ้นจากสมมุติแล้วโดยสิ้นเชิงไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่กับจิตแม้นิดเรียกว่าปรมาณูไม่มีเลยนี่เรียกว่าบริสุทธิ์ ถ้าจิตบริสุทธิ์แล้วก็อยู่ตามหลักธรรมชาติแห่งความ

บริสุทธิ์ของตน ร่างกายยังอยู่ก็ใช้กันไป อยู่กันไป รับผิดชอบกันไป ก็ไม่เห็นจะได้อะไรจากร่างกายนี้ จะอยู่ไปตั้งกัปตั้งกัลป์ก็ไม่มีส่วนได้อะไรจากร่างกาย และไม่มีส่วนเสียอะไรจากร่างกาย เมื่อทนไม่ไหวมันสลายลงไปก็ไปตาม สภาพของมันที่เป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** ซึ่งเป็นสมมุติ ธรรมชาติที่ไม่ใช่สมมุติ เอ้า เราให้ชื่อทับเข้าไปอีกคือวิมุตติ ก็อยู่ตามหลักธรรมชาติวิมุตติของตน แต่ไม่ใช่อยู่แบบสมมุติทั้งหลาย

เพราะฉะนั้นจึงว่านิพพานมีอยู่หรือสูญไปอย่างนี้พูดไม่ได้ ถ้าพูดก็เอาสมมุติเข้าไปทับกัน มีอยู่ มีอยู่แบบโลกก็ไม่ถูก สูญไปแบบโลกก็ไม่ถูก มีอยู่แบบนิพพานสูญไปแบบนิพพานนั่น ถึงถูก อันนี้ถูกที่สุดกับความจริง เพราะโลกให้สมมุติก็ต้องว่ามีอยู่เหมือนกันแต่ไม่มีอยู่แบบนั้น มีอยู่แบบนิพพาน มีอยู่แบบวิมุตติ สูญก็สูญแบบวิมุตติ ไม่สูญแบบอื่นอย่างโลกสมมุติทั้งหลายเขาสูญกัน สูญนั้นคือสูญความฉิบหาย ป่นปี้ เรียกว่าสูญ มีอยู่ก็มีตั้งโด่อยู่อย่างนั้น อันนั้นไม่ได้โด่อยู่อย่างนั้น

นิพพานจะเป็นบ้านเป็นเมืองอย่างนี้ได้ยังไง ถ้าเป็นบ้านเป็นเมืองก็เป็นสมมุติละซิ บ้านเมืองก็เป็นบ้านเมืองแบบนิพพานนั่นแหละ แต่ใครจะไปกล้าตั้งชื่อว่าเป็นบ้านเป็นเมืองตึกรามบ้านช่องได้ล่ะ เพราะนิพพานนอกสมมุติไปแล้ว ตึกรามบ้านช่องอันนี้เป็นเรื่องสมมุติทั้งหมด เอ้า พิจารณาลงไป เมื่อรู้แล้วจะเข้าใจเองเรื่องเหล่านี้ ไม่ต้องไปถามใครแม้ศาสดาประทับอยู่ข้างหน้านี้ก็เถอะ ไม่ได้ประมาทพระองค์ท่าน หากว่าทูลถาม

พระองค์ท่านจะรับสั่งว่าอย่างไร ก็รับสั่งอย่างที่เราเข้าใจอยู่แล้วนี้ แน่ะเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นจะทูลถามท่านทำไมของอันเดียวกันรู้อยู่ด้วยกัน ถามกันมีอย่างเหรอ แน่ะ

ของไม่รู้ถึงได้ถาม ของสงสัยถึงได้ถาม นี่ไม่ได้สงสัย นี่รู้อย่างเต็มหัวใจ และเป็นธรรมชาติอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้า ดังที่ท่านกล่าวว่า **นตฺถิ เสยฺโยว ปาปิโย** พระอรหันต์ ตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมาจนกระทั่งถึงสาวกองค์สุดท้ายไม่มีความยิ่งหย่อนต่างกันเลยในความบริสุทธิ์ทั้งหลายที่อยู่กับท่านองค์นั้น ๆ นอกจาก อำนาจวาสนาที่ได้สร้างมาซึ่งเป็นปลีกย่อยหรือเป็นเครื่องประดับเท่านั้น มีเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกันจึงต้องได้ตั้งเอตทัคะ

ทรงตั้ง เอตทัคะ ให้สาวกทั้งหลายแปลกต่างกัน ผู้ใดที่เด่นในทางไหนมากก็ยกอันนั้นให้ผู้นั้น เช่น **พระสารีบุตร** เป็นผู้มีปัญญาเฉลียวฉลาดเชี่ยวชาญมากทางด้านปัญญาก็ยกให้พระสารีบุตรเป็นผู้ฉลาดทางปัญญา **พระโมคคัลลาน** เหาะเหินเดินฟ้ามีอิทธิปาฏิหาริย์ มีปาฏิหาริย์ อันนี้ก็ยกให้เพราะเด่นกว่าเพื่อน นอกนั้นท่านก็มีแต่องค์นี้เด่นกว่าบรรดาสาวกทั้งหลายก็ยกให้องค์นี้เป็นเอตทัคะ คือเลิศในทางนี้เสีย อย่างการแสดงธรรมก็ยกให้**พระปุณณมันตานีบุตร** เป็นธรรมกถึกเอก ท่านเด่น อันนั้นก็เทศน์เก่ง เหล่านั้นก็เทศน์เก่งเหมือนกัน แต่มีข้อเด่นกว่ากันตรงไหนก็ยกอันนั้นแหละ นี่คือตามอำนาจวาสนาของท่าน เรื่องความบริสุทธิ์นั้นเหมือนกันหมด

เราพูดนี้ความรู้นี้แหละฟังอยู่นี่ นี้แหละที่จะเป็นความบริสุทธิ์ ก็คือผู้นี้ เราอย่าไปหามรรคผลนิพพานที่อื่นที่ใด ว่ามีอยู่ในที่อื่นใด นอกจากผู้รู้นี้เท่านั้นจะเป็นมรรคผลนิพพาน เพราะกิเลสก็หุ้มห่ออยู่ในจิตดวงนี้ที่เป็นมรรคผลนิพพานไม่ได้เต็มตัว เพราะฉะนั้นจึงต้องแก้สิ่งนี้ออกด้วยเครื่องมืออันทันสมัย คือมัชฌิมาปฏิปทาที่ทรงแสดงไว้แล้วอย่างถูกต้อง เราจะได้เห็นความจริงประจักษ์ใจของเราโดยไม่ต้องมีกาลสถานที่ใด ๆ มาเป็นเจ้าอำนาจวาสนากดขี่บังคับหรือกั้นกางห้ามไม่ให้เราเห็นมรรคผลนิพพานด้วยข้อปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของเรานี้เลยถึงแดนแห่งความพ้นทุกข์หรือหนองอ้อนั่นแหละบึงอ้อ หนองอ้อ อ้อ ตรงนี้เหรอ ตรงนี้เหรอ อ้อเป็นอย่างนี้เหรอความบริสุทธิ์ อ้อ เป็นอย่างนี้หรือนิพพาน สมาธิเป็นอย่างนี้เหรอ ปัญญาเป็นอย่างนี้เหรอ วิมุตติเป็นอย่างนี้เหรอ แน่ะอยู่กับนี้ไม่ได้อยู่ที่อื่นที่ใด

เอ้า ฟาดลงไปซี ถ้าเราอยากได้ของวิเศษมาครอง หรือจะแบกตั้งแต่ขี้หามแต่ ขี้เหรอ หามขี้โลภ ขี้โกรธ ขี้หลง ขี้เกียจ ขี้คร้าน อ่อนแอ ขี้แย มีแต่ขี้เต็มตัวมันวิเศษไหมล่ะเหล่านี้ ถ้าวิเศษโลกวิเศษไปหมดแล้ว ไม่ต้องไปหาของวิเศษจากไหน แต่นี่มันไม่ได้วิเศษนะซิ ฟังแต่ว่าขี้เป็นไร

เอาละ

ความดีอยู่กับจิต ไม่ได้อยู่กับที่ว่าอดีต อนาคต สิ่งที่ล่วงมาแล้วและวันหน้าหรือกาลหน้าต่อไป ภพหน้าชาติหน้าที่ยังไม่มาถึง ขอให้จิตซึ่งเป็นตัวสำคัญในตัวเราและรับผิดชอบนี้ดีเถอะ อยู่ไหนก็ผู้นี้แหละจะเป็นผู้ดี ถ้าจิตนี้ไม่ดีเสียอย่างเดียว จิตนี้เป็นตัวสั่งสมบาป สั่งสมกรรมต่าง ๆ ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนและผู้อื่นตลอดเวลาแล้ว จะหวังภพใดชาติใดก็มีแต่ความหวังเฉย ๆ แต่สิ่งที่จะสนองความต้องการย่อมจะเป็นผลที่เกิดจากตนทำไว้นั่นแล จะต้องไปเจอตั้งแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อนในอนาคตโดยไม่ต้องสงสัย

เพราะฉะนั้น การปรับปรุงแก้ไขจึงต้องปรับปรุงที่ตัวของเรา ไม่ได้ปรับปรุงที่อดีตอนาคต ไม่ได้ปรับปรุงที่วันเวล่ำเวลาสถานที่นั่นสถานที่นี่ ภพนั้นภพนี้ แต่ปรับปรุงตัวของเราให้เหมาะสมกับความดีงาม เมื่อปรับปรุงตนให้เหมาะสมกับความดีงามแล้ว ไปอยู่ที่ไหนก็คือผู้ดีงามนั้นแลจะเป็นผู้ทรงความสุขความเจริญ ด้วยอำนาจแห่งความดีงามนั้น ๆ พาให้เป็นไป จงมีความตั้งมั่นและมีความแน่ใจที่การปรับปรุงตัวให้ดีแต่บัดนี้ จะไม่เสียใจในภายหลัง ทั้งจะภูมิใจในตัวเราเองขณะที่มีชีวิตอยู่นี้

(อำนาจแห่งความดี)

เทศน์เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

